

*Лук'янченко І. О.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри германської філології та МВІМ
Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*

*Полнікова А. С.,
магістрант кафедри германської філології та МВІМ
факультету іноземних мов
Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*

ПЕЙЗАЖНИЙ ОПИС У РОМАНІ Т. МАЙН РІДА “THE WHITE CHIEF”

Анотація. У статті досліджуються особливості функціонування пейзажного опису у англійській літературі 19 ст. Виокремлено типи пейзажних описів, проаналізовано їх функції та роль у пригодницькому романі Т. Майн Ріда “The White Chief”. Особлива увага приділяється лінгво-стилістичним засобам репрезентації описів природи у контексті вивчення індивідуального стилю письменника.

Ключові слова: пейзажний опис, ідіостиль, індивідуальне авторське світобачення, мовні особливості.

Постановка проблеми. Розширення сфери використання антропоцентричного підходу до вивчення мови є особливістю лінгвістичних досліджень 21 ст. Зокрема, у фокусі уваги науковців проблема реалізації мовної особистості автора у тексті художнього твору, тобто досліджується феномен авторського ідіостилу. Як вказує Н. Майборода, «невід'ємною частиною вивчення індивідуального стилю автора є аналіз «природного фону» його творів» [1, с. 166]. У контексті зазначеної проблематики ми звернулися до вивчення пейзажного опису в рамках ідіостилу Томаса Майн Ріда як представника англійської пригодницької літератури 19 ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі дослідження пейзажних описів присвячені різні за напрямом та проблематикою літературознавчі та лінгвістичні розвідки. Так, активно вивчаються типології пейзажних описів (Н. Абузова, Б. Галанов, М. Епштейн, О. Калинюк, Ю. Ковалів, Н. Мурадалієва, О. Себіна, Г. Толова та інших); аналізуються інтонаційні, лексико-граматичні, стилістичні та лінгвоконцептуальні особливості пейзажів (І. Анісімова, І. Гуменюк, Т. Гостева, Т. Грушина, В. Кухаренко, Г. Пасічник та інших); пейзаж розглядається з позицій диктемої теорії тексту (Н. Боева, О. Вітрук, Р. Луценко, В. Рябова, Ю. Худяєва) тощо. Для нашого дослідження становить інтерес мовна своєрідність пейзажів, їх місце і роль у формуванні структури тексту й індивідуального стилю Т. Майн Ріда. Зазначимо, що специфіка ідіостилу письменника майже не вивчена, натомість дослідження мовного багатства відомих авторів у історичному, жанровому, культурному контексті сприяє кращому розумінню особливостей авторського тексту, що й зумовлює актуальність обраної проблеми.

Метою дослідження є вивчення типології пейзажних описів та вербальних засобів їх репрезентації у романі Т. Майн Ріда “The White Chief”. Фактичний матеріал представлений 38 пейзажними описами, що було відібрано методом суцільної вибірки.

Виклад основного матеріалу. Через чисельність наукових праць, присвячених дослідженню пейзажних описів, існує багато різних підходів до розгляду цього феномену. Деякі літературознавці вважають пейзаж – елементом системи літературних образів (О. Галич [2]), змістовним елементом літературного твору (О. Кагановська [3], В. Лесин [4]), різновидом опису (В. Халізов [5], Г. Лобанова [6]). У лінгвістичних дослідженнях пейзаж розглядається як одиниця тексту, що виділяється за композиційно-формальною ознакою, як композиційно-текстове явище. Так, І. Гальперін [7, с. 52] виокремлює пейзаж як одну із форм мовленнєвотворчих актів, що є елементами контекстно-варіативного членування тексту. В. Кухаренко [8, с. 138] розглядає пейзаж як складник композиційно-мовленнєвої форми авторського мовлення – опису, проекцію просторового континууму у тексті твору. На її думку, саме у пейзажі знаходить своє найбільш відверте вираження «нерозривний зв'язок просторового і часового континууму реальної і художньої дійсності» [8, с. 140]. Г. Пасічник репрезентує пейзаж як «художню іпостась світового простору» [9, с. 8], Т. Гостева – як «складний функціонально навантажений стильовий компонент тексту, який бере участь в інтеграції художнього тексту і дійсного впливу на читача», як «одну з форм континууму» [10, с. 4]. Слід зазначити, що погляди різних дослідників є взаємодоповнюваними, що сприяє вивченню цього феномену.

Вслід за І. Гуменюк розуміємо пейзажний опис як «композиційний компонент художнього твору, що має різне художнє значення залежно від авторського стилю, літературної течії, жанру, ідейного задуму й епохи написання твору та є одним з елементів його образної системи, що часто виконує в ньому роль тла» [11, с. 8]. Пейзажний опис відтворює індивідуальне авторське бачення світу, може бути засобом вираження основних ідей твору та авторської концепції в цілому. Відомо, що в описах природи яскраво представлена своєрідність національної природи, відтворюються особливості менталітету. Як вказує Г. Толова, «пейзажна одиниця практично завжди займає у творчості окремого письменника сильну текстову позицію» [12, с. 12].

Слід акцентувати увагу на поліфункціональності пейзажу. Так, на думку О. Вітрук [13], він може виконувати такі функції, як-от: позначення місця і часу дії (хронотопічна функція), сюжетного мотивування або засобу розвитку дії, ліро-епічного обрамлення, зміни ритму оповіді, акцентуації кульмінації,

створення необхідного автору колориту, ідейно-художню, психологічну, вираження авторської оцінки або модальності, естетичну, семіотичну, апелятивну, текстотвірну. Зазначимо, що функції пейзажу у художньому творі залежать від його жанру, індивідуального стилю письменника та ідейного задуму твору, історичного періоду.

Сучасні дослідження типології пейзажних описів припускають різноманітні підходи до вивчення цього явища. Аналіз наукових напрацювань з проблеми (Т. Гостева [10], І. Гуменюк [11], М. Епштейн [14], Г. Толова [12]), дозволив виокремити такі основні критерії диференціювання пейзажних описів: *позиція у структурі твору* (ініціальний, інтертекстуальний, фінальний); *обсяг* (короткий, середній, довгий); *ступінь динамічності* (статичний, статично-динамічний, динамічний); *тематика* (міський, сільський, індустріальний); *види ландшафту* (водний, рівнинний, гірський, лісовий тощо); *пора року* (зимовий, весняний, літній, осінній); *перебіг часу та доби* (ранковий, денний, вечірній, нічний); *вертикальний та горизонтальний простір* (небо, сонце, місяць тощо).

Як виявило проведене дослідження, пейзажний опис є одним з найважливіших компонентів тексту роману, що забезпечує цілісне сприйняття художньої дійсності і бере участь у сюжетно-композиційній організації твору. Згідно з фабулою твору місце дії – Нова Мексика, долина ріки Пекос, територіально описується природа північно-американського континенту.

Зауважимо, що пейзажний опис у Т. Майн Ріда займає сильну позицію тексту. Проведений аналіз відібраних фрагментів засвідчив, що за критерієм *позиція у структурі твору* у романі найбільш частотними є ініціальні (49%) та інтертекстуальні (36%) описи, фінальні описи становлять 15% проаналізованого матеріалу. Характерним для індивідуального стилю письменника є використання ініціальних пейзажів на початку глави, що дозволяє йому ознайомити читача з місцем розвитку подій. Наприклад, майже вся перша глава роману – це детальний, панорамний опис основного місця дії – долини Сан-Ільдефонсо. Цей опис допомагає автору створити настрій, з яким читач починає читати текст. Тут пейзаж виконує, головним чином, функцію фона сюжетних подій (хронотопічна функція).

Інтертекстуальний опис найчастіше трапляється в рамках абзацу. Такі пейзажні замальовки мають локальне значення тільки для одного фрагменту тексту. У цих описах найчастіше представлені особливості певної місцевості чи місця подій: *“The country before him was not quite open. It was level; but fortunately for him, its surface was studded with copse-like islands of timber, and here and there straggling patches of chapparal through, which the path led”* [15, с. 164].

Фінальні описи в романі зустрічаємо наприкінці деяких глав. Вони встановлюють композиційні зв'язки між елементами твору, є засобом ліро-епічного обрамлення або, як-от у наведеному прикладі, доповнюють портрет персонажа, розкривають його взаємозв'язок з природою: *“Like all men of the prairie, rude trappers as well as Indians, Carlos had an eye for the picturesque, and therefore chose a beautiful spot for his camp. It was a grassy bottom, through which ran a clear “arroyo” of sweet water, shaded by pecan, mulberry, and wild-china-trees, and under the shadow of a mulberry grove his carretas were halted and his tent was pitched”* [15, с.42].

Щодо *обсягу*, зазначимо, що типологічно переважають короткі (47%) та середні (32%) описи, тоді як довгі є менш частотними (21%). Проілюструємо прикладом з глави 9: *“In half-*

an-hour the ground was clear, and the lean coyote might be seen skulking over the spot in search of a morsel for his hungry maw” [15, с. 32]. Як довгі, так і середні описи розгорнуті та докладні.

У проаналізованому романі більшість пейзажних описів статичні (64%). Водночас, фіксуємо і статично-динамічний опис (36%). Так, характерною рисою авторського стилю є зміна ландшафту під час руху героїв або опис, коли пейзаж представлений нібито з вершини гори і око може наблизитися до деталі ландшафту, що змальовує оповідач, наприклад ініціальний опис на початку роману. Спільною рисою обох типів описів є функція створення фону сюжетних подій.

За *типом ландшафту* було виявлено долинний (37%), рівнинний (25%), водний (20%), гірський (18%) пейзажні описи. Зазначимо, що у тексті роману домінують певні ландшафти, типові для північно-американського континенту, а саме степи, прерії, скудні річки, родючі долини. Майн Рід створює картини дикої природи, детально, зі знанням реалій, описуючи різноманітні ландшафти Нової Мексики, клімат, флору та фауну, характерні для цієї місцевості. Так, наведемо приклад рівнинного пейзажного опису: *“On the upper plain the surface is often a dead level for a hundred miles, and as firm as a macadamised road. There are spots covered with a turf of grass of the varieties known as gramma, buffalo, and mezquite; and sometimes the traveller encounters a region where shallow ponds of different sizes stud the plain— a few being permanent, and surrounded by sedge. Most of these ponds are more or less brackish, some sulphurous, and others perfectly salt. After heavy rains such aqueous deposits are more numerous, and their waters sweeter; but rain seems to fall by accident over this desolate region, and after long spells of drought the greater number of these ponds disappear altogether”* [15, с. 36]. Як можна побачити у наведеному прикладі, автор декількома штрихами створює образ великого простору, зображує велич навколишньої природи. Зазначимо, що функція створення необхідного автору колориту та естетична також є важливими функціями пейзажу у романі.

За критерієм *пора року* виокремлено літні (91%) та осінні (9%) пейзажні описи, як-от: *“It was autumn – late autumn – that loveliest season of the American year, when the wild woods appeal painted, and Nature seems to repose after her annual toil – when all her creatures, having feasted at the full banquet she has so lavishly laid out for them, appear content and happy.”*[15, с. 256]. Такі описи у романі виконують хронотопічну, естетичну та функцію ліро-епічного обрамлення.

Щодо критерію *перебіг часу та доби* в романі переважають денні пейзажі (66%), менш частотними є нічні (30%), також зустрічаємо вечірній пейзажний опис (3%). Наприклад: *“It was night, with an autumnal moon – that moon whose round orb and silvery beams have been celebrated in the songs of many a harvest land”* [15, с. 257]. День – це фон, на якому зображуються дії, вчинки персонажів, ніч – пора, коли герої думають, переживають. Так, виокремлюємо ще одну функцію пейзажних описів у романі – психологічну.

Вертикальний та горизонтальний простір у проаналізованому тексті представлені описами неба (45%), місяця (33%), сонця (11%), яру (11%) Проілюструємо прикладом: *“The western sky was filled with masses of coloured clouds, in which gold and purple and cerulean blue mingled together in gorgeous magnificence; and in which the eye of the beholder could not fail to note the outlines of strange forms, and fancy them bright and glorious beings of another world. It was a picture to gladden the eye, to*

give joy to the heart that was sad, and make happier the happy” [15, с. 57]. У романі такі описи імпліцитно характеризують стан персонажу та виконують функцію ліро-епічного обрамлення. Так, у наведеному прикладі пейзаж інтенсифікує емоційний стан героїні через свою подвійну спрямованість – безтурботність природи та страждання Каталіні.

Відзначимо той факт, що в пейзажних описах Т. Майн Ріда присутня авторська модальність – автор як суб’єкт мовлення та адресат у формі авторських прямих звернень, а також займенник *we*, що дає змогу читачеві відчувати себе частиною зображуваної реальності, співучасником подій, що відбуваються. Наприклад: *“With what sensations of pleasure we turn to gaze into a lovely valley, trending eastward from the base of the mountain! What a contrast to the arid plain! Its surface is covered with a carpet of bright green, enamelled by flowers that gleam like many-coloured gems; while the cotton-wood, the wild-china-tree, the live-oak, and the willow, mingle their foliage in soft shady groves that seem to invite us. Let us descend!”* [15, с. 2].

Специфіка індивідуально-авторського світобачення фіксується насамперед у відповідних мовних засобах.

Так, лексика пейзажних описів у романі *“The White Chief”* здебільшого є предметно-номінативною. На думку І. Анісімової [16], ключовими лексемами в описі пейзажів є субстантиви, а пейзажні описи будуються на основі лексем з семантикою темпоральності, локальності, фітонімів та фаунонімів. Проведений аналіз дозволив виокремити наступні лексико-семантичні групи субстантивів у складі пейзажних описів: пора року (*autumn, summer*); ландшафт (*plain, valley, promontory, steppe, ravine, prairie, mountain, meadow, underwood*); погодні умови (*wind, rain*); рослинний світ (*palmetto, live-oak, willow, mesquite, yucca, agave, cactus, acacia, cotton-wood, wild-china-tree, vine, liana, pecan, overcup oak, buffalo grass, hackberry, mulberry, chaparral, reed*); фауна (*eagle, owl, zopilote, grizzly bear, horse, buffalo, pack-mule, mule, oxen, vulture, coyote, bull-bat, goatsucker*); гідроніми (*stream, river, pond, water-pond, laguna, rapid*); звуки (*snort, howling, bark, cry, hooting, hoo-hoop, murmur, wail*). Зазначимо, що перераховані іменники є невіддільною частиною пейзажних замальовок у романі.

Атрибутом авторських пейзажних описів на лексичному рівні є використання латинської термінології на позначення фітонімів та фаунонімів: *“tillandsia”* (мох), *“buffalo”* (вид рослини), *“agata”* (вид ящерики), *“nympphae”* (водяна лілія), *“pitahaya”* (вид кактуса). Також відзначимо використання у романі лексичних запозичень, а саме іспаномовних назв ландшафтів, характерних для регіону, що описується, та деяких елементів місцевості, наприклад: *“mesquite”* (акація), *“arroyo”* (струмок), *“cañons”* (розселина/канави), *“ceja”* (схил), *“Staked Plain”* («Стовпова рівнина»).

Відтак, акцентуємо увагу на значному когнітивному потенціалі пейзажних описів, створених Т. Майн Рідом, у яких функціонує значна кількість лексем, що яскраво репрезентують типові ландшафти, клімат, флору та фауну Нової Мексики.

Як типову рису пейзажних описів Майн Ріда відзначимо значну кількість топонімів, які використовуються в романі у функції прямого посилання на географічне місце подій та описової характеристики локалізованого об’єкту, як-от: *“Llano Estacado”* (*“Staked Plain”*), *“Red River”*, *“Pecos”*, *“Sierra Blanca”*, *“the Waco”*, *“Guadalupe Mountains”*, *“the Great Plain”*, *“the Great American Prairie”*, *“North America”*, *“Mexican Gulf”*, *“the Rocky Mountains”*, *“Arkansas”*, *“the Rio Grande”*,

“the Wichita”, *“the Louisians Bed”*, *“the Brazos”*, *“Santa Fe”*, *“San Antonio de Bexar”*, *“Texas”*, *“La Nina”*, *“American Continent”*, *“The Arctic Sea”*, *“Spanish Peaks”*, *“Nuevo Mexico”*, *“the Rio del Norte”*. Використання топонімів-реалій підкреслює національну своєрідність описів письменника.

Характерними для пейзажів у романі Майн Ріда є ад’єктивні лексеми, які деталізують опис, допомагають продемонструвати різноманітність природного світу, наприклад: *“Copse-like groves are scattered over the ground. These are of varied forms; some perfectly circular, others oblong or oval, and others curving like the cornucopias of our gardens”* [15, с. 3]. Частотними у пейзажних описах письменника є складні прикметники, як-от: *copse-like, buttress-like, tongue-like, wax-like, bowl-like, avenue-like*.

Елементом ідіостилю письменника є лексеми на позначення кольору, а саме: *green, brown, yellowish, scarlet, dull green, bright green, white, pure white, verdant, silvery, red, lilac, yellow, roseate, purple, gold, cerulean blue, grey*. Кольорова палітра письменника різноманітна – він звертається як до загальної символіки кольору (*brown legume, red mulberry*), так і до складних кольорів (*“the leaves of the agave are mottled with scarlet”*, *“there it is of a sandy, yellowish hue”*). Наприклад у главі 69 за допомогою кольорової гами автор надає опису похмурий, зловісний характер, що цілком відповідає епізоду в романі – герої наближаються до Сан-Ідельфонсо з помстою: *“It is now the hour after midnight. The moon has been down for sometime; and the cirrus clouds, that for a while had reflected her light, have been gradually growing darker. Objects can no longer be distinguished at the distance of twenty feet. The huge pile of the Presidio, looming against the leaden sky, looks black and gloomy”* [15, с. 268].

Проведений аналіз дозволив зафіксувати в описах природи також значну кількість дієслівних лексем, які демонструють внутрішню динаміку пейзажу, як-от: *“a stream... bisects”*, *“... ran a clear “arroyo”*, *“... a large ravine protruded ...”*, *“the moon had gone down”*, *“water dripped ...”*, *“the sun had already gone down”*, *“the Pecos runs ...”*, *“the Pecos washes...”* тощо. Так, під час опису рівнин та гір частотними є лексеми *to touch, to stretch, to continue, to lie, to climb, to taper*, флори – *to grow, to cover, to reflect*, явищ природи – *to overcome, to gleam, to bend, to bluff, to approach, to debouch*.

Зауважимо, що засобом індивідуалізації створених Майн Рідом пейзажних описів є використання тропічних засобів, а саме епітетів, метафор та образного порівняння.

Так, одним із найбільш вживаних тропів в пейзажних описах у романі є епітет (41%), що сприяє посиленню виразності образу, наприклад: *somber darkness, dark and dismal ravine, lovely landscape, splendid brilliance, elevated region, sweet little flower-garden, solitary palmetto, scrubby copses, grim savage fronts, luxuriant windings, a stunted covering, gentle declivities, the rich sunset, sparkling water, pure crystal water, silvery cotton-wood, silvery moon, slender trunks, brilliant beams, brilliant flames, brilliant sunset*. Як частотні фіксуємо епітети з семантикою кольору, зокрема різноманітні відтінки, кольори дорогоцінного каміння та металів, гра світла та тіні.

На другому місці за частотністю вживання метафора (14%). Зазначимо, що майже всі метафори є оригінальними, наприклад: *“clad in a rich mantle of short buffalo grass”*, *“thick beard of thorns”*, *“clouds...bright and glorious beings”*, *“the patriarch of the grove”*, *“a carpet of bright green”*, *“clusters of half-rusty bayonets”*, *“rocks with shaggy appearance”*. Висока метафорич-

ність увиразнює змальований Майн Рідом пейзаж: *"The white mantle, that draped the shoulders of the mountain, reflected beautiful roseate tints deepening into red and purple in the hollows of the ravines..."* [15, с. 157]. Як можна побачити з наведених прикладів, характерними для авторських пейзажних описів є як прості, так і розгорнуті метафори.

Розглядаючи особливості описів природи, фіксуємо метафори-персоніфікації. Майн Рід проектує фізіологічні, психічні та фізичні властивості живих істот на різні природні об'єкти, олюднює оточуючий світ: *"sighing of the night wind"*, *"the yellow orb was hastening to kiss the snowy summit of the Sierra Blanca"*, *"its clear echoes came dancing along the cliffs"*, *"...wolf and the grizzly bear... quarrelling with each other"*, *"the frowning bluffs of the Llano lie ..."*.

Образне порівняння (18%) є ще одним із засобів образного світобачення письменника, що надає описам поетичності. Найбільш частотними у описах природи є порівняння, які вводяться *as (as...as), like, as though, as if*, наприклад: *"the huge pitahayas, ..., looked like columns of stone"*, *"flowers gleam like many-coloured gems"*, *"they (plants) stood side by side like pickets in a stockade"*, *"it (the plain) was sterile as the Sahara"*, *"hundreds of others hopped about upon the plain, flapping their broad wings as if in full enjoyment"*, *"as firm as a macadamized road"*, *"as white as the snow"*, *"as high as the live-oaks"*, *"night as dark as pitch"*. Зустрічаємо також приховані порівняння, як-от: *"the blades of the yuccas are dimmed by dust, and resemble clusters of half-rusty bayonets..."*. У наступному прикладі спостерігаємо типову рису ідіостилю письменника – використання декількох пов'язаних порівнянь: *"A stream, like a silver serpent, bisects the valley – not running in a straight course, but in luxuriant windings, as though it loved to tarry in the midst of that bright scene."* [15, с. 3]. Як правило, порівняння відображають індивідуальне бачення навколишньої дійсності письменником і спрямовані на емоційний вплив на читача. Водночас деякі авторські порівняння нібито прив'язують екзотичні елементи до звичних читачу явищ, як-от: *"... and others curving like the cornucopias of our gardens."* [15, с. 3].

Слід звернути увагу на типові для ідіостилю Т. Майн Ріда стилістичні прийоми синтаксичного рівня, як-от: перерахування, стилістичний повтор, стилістична інверсія.

До часто вживаних прийомів належить перерахування (10%) часто зі включенням паралельних структур. Так, наприклад, панорамне зображення природи досягається деталізацією, автор перераховує назви дерев та кущів, які ростуть в цій місцевості: *"... Here and there along the banks stood groves of trees, such as the evergreen live-oak, the beautiful "pecan" with its oblong edible nuts, the "overcup" with its odd-looking acorns, the hackberry with its nettle-shaped leaves and sweet fruits, and the silvery cotton-wood..."* [15, с.41]. У наступному прикладі перерахування сприяє інтенсифікації змісту опису: *"The only sounds that fell upon the ears were the voices of nature's wild creatures whose haunts had been invaded. They were the wail of the goatsucker, the bay of the barking wolf, and the maniac scream of the eagle"* [15, с. 258–259]. Значну експресію фіксуємо у прикладі з глави 69: *"A low murmur of water from a distant rapid, a light ripple in the nearer stream, the occasional howl of the prairie wolf, and the dismal wailing of night birds, were the only sounds that fell upon the ear"* [15, с. 222]. Опис вечірньої тиші з відповідними звуками навколишньої природи створює ефект напруги та очікування, нагнітає небезпеку.

Відтак, виокремлюємо ще одну функцію пейзажу, що є типовою для пригодницьких романів.

Повтори (10%) у Майн Ріда передають суб'єктивно-емоційне ставлення оповідача: *"Not a mountain to be seen! Far as the eye can reach, and a thousand miles farther, not a mountain"* [15, с. 1]; *"North and south, – mountains, mountains."* [15, с. 1]. Повторення мовної одиниці з додатковими компонентами уточнює або розширює її значення: *"It was autumn – late autumn – that loveliest season of the American year..."* [15, с. 257]; *"Water, pure crystal water, dripped from the rocks near its inner end, and lay collected in a tank, that from its round bowl-like shape seemed to have been fashioned by the hand of man"* [15, с. 208].

Повна та часткова інверсія (7%) в описах природи посилюють їх виразність, реалізують функцію рематизації, як-от: *"On both sides of it, far as the eye can reach, run the bordering cliffs, stepping from one level to the other, by a thousand feet sheer, and only passable at certain points"* [15, с. 2].

Характерною рисою для описів природи у Майн Ріда є частотні стилістичні конвергенції, наприклад: *"Its surface is covered with a carpet of bright green, enamelled by flowers that gleam like many-coloured gems..."* [15, с. 2]; *"In the sombre darkness of night the valley seemed but the vast crater of an extinct volcano; and the lights, glittering in the town and the Presidio, resembled the last sparks of flaming lava that had not yet died out!"* [15, с. 251]. У наведених прикладах метафора, порівняння та епітет виступають структурами, які взаємодіють між собою, створюючи у читача ланцюжок образів. Інверсія у другому прикладі звертає увагу читача на час подій, що відбуваються.

Щодо синтаксичної структури пейзажних замальовок у романі, переважають складні речення з підрядними й сурядними типами зв'язків (78%), прості речення менш частотні (19%). Фіксуємо також багатокomпонентні номінативні речення, які додають описам виразності (3%).

Відзначимо також контраст як важливий елемент авторського пейзажного опису. У романі Майн Рід часто звертається до протиставлення різних ландшафтів, наприклад: *"With what sensations of pleasure we turn to gaze into a lovely valley, trending eastward from the base of the mountain! What a contrast to the arid plain!..."* [15, с. 2].

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків у цьому науковому напрямі. Підсумовуючи, зазначимо, що роман Т. Майн Ріда *"The White Chief"* є одним із його ранніх літературних творів. У пейзажному описі фіксуємо риси, характерні для описів природи епохи романтизму, як-от: повага до природи, деталізація опису, місцевий колорит, палітра образних засобів, які в процесі мовної реалізації розкривають індивідуально-авторський світогляд. Водночас в описах природи письменника репрезентовано його життєвий досвід, враховано особливості авантюрного жанру.

Описи природи у Майн Ріда мають великий когнітивний та емоційно-естетичний потенціал. Життєвий досвід письменника, його власні уявлення знайшли своє відображення у детальних, зі знанням реалій, описах ландшафтів і клімату, флори і фауни цього регіону північної Америки, художній топографії роману. Зазначимо, що інформативність пейзажних описів Майн Ріда надає їм схожості з путівником по територіям, де відбувається дія. Мовна організація пейзажних описів, зокрема, розмаїття образних засобів, відтворює мовну особистість письменника, його індивідуально-авторську манеру вербалізації оточуючого світу.

У романі пейзажний опис є композиційно-змістовим елементом, що виконує хронотопічну, ідейно-художню, психологічну, естетичну, апелятивну, текстотвірну функції, функції ліро-епічного обрамлення, акцентуації кульмінації, створення місцевого колориту, а також нагнітає небезпеку та ризик.

Перспективи подальших розвідок із представленого напрямку вбачаємо у дослідженні еволюції пейзажних описів у творчості письменника та проведенні порівняльного аналізу описів природи Т. Майн Ріда та інших письменників-авторів пригодницьких романів 19 ст.

Література:

1. Майборода Н.Г. Опис природи у художніх творах Д. І. Яворницького як компонент етнолінгвістичної картини світу. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство, 2008. Т. 16, № 14. С. 166–172.
2. Галич О.А. Теорія літератури: підручник для студ. філол. спец. вищ. закладів освіти. Київ: Либідь, 2001. 486 с.
3. Кагановська О.М. Метасеміотичне дослідження текстових концептів художнього твору. Мова і культура. К.: Видавн. дім Д. Бураго, 2003. № 6. Т.3, Ч.2: Лінгвокультурологічна інтерпретація тексту. С. 73–81.
4. Лесин В.М. Літературознавчі терміни. Київ: Рад. шк., 1986. 251 с.
5. Хализев В.Е. Теория литературы. Москва: Высшая школа, 2002. 438 с.
6. Лобанова Г.А. Пейзаж. Поэтика: Словарь актуальных терминов и понятий. Москва, 2008. С. 160–161.
7. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва, 1981. 138 с.
8. Кухаренко В.А. Интерпретация текста: 3-е изд., испр. Одесса: Латстар, 2002. 292 с.
9. Пасічник Г.П. Деякі смислові трансформації концепта «пейзаж» в англомовних художніх текстах. Харків: Нац. ун-т імені В. Каразіна, 2004. 322 с.
10. Гостева Т.Ф. Лингвостилистические особенности и текстообразующий потенциал пейзажных описаний в американской прозе XIX – XXI вв.: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Барнаул, 2007. 22 с.
11. Гуменюк І.Л. Інтонація пейзажних описів в англомовній художній прозі (експериментально-фонетичне дослідження): автореф. дис. ...канд. филол. наук: 10.02.04. Херсон, 2017. 22 с.
12. Толова Г.Н. Пейзаж в литературе и искусстве. Пермь: Издательство ПГПИ, 1993. 53 с.
13. Витрук О.А. Пейзаж как текстовое явление: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19. Ростов-на-Дону, 2011. 24 с.
14. Эпштейн М.Н. Природа, мир, тайник вселенной: система пейзажных образов в русской поэзии. Москва: Высшая школа, 1990. 303 с.
15. Mayne Reid Th. The White Chief. Pearl Necklace Books: электрон. версия. URL: <http://www.gutenberg.org/files/23193/23193.txt>
16. Анисимова И. Н. Основные лексико-семантические группы субстантивов, выделяемых в составе литературно-художественного пейзажа. Вестник Чувашского университета. 2011. № 2. С. 288–293.

Лук'яненко І. О., Полникова А. С. Пейзажне описання в романе Т. Майн Ріда "The White Chief"

Анотація. В статті досліджуються особливості функціонування пейзажного описання в англійській літературі 19 ст. Виділені типи пейзажних описань, проаналізовані їх функції і роль в пригодницькому романі Т. Майн Ріда "The White Chief". Особливе внимание уделяется лингво-стилистическим средствам репрезентации описаний природы в контексте изучения индивидуального стиля писателя.

Ключевые слова: пейзажное описание, идиостиль, индивидуальное авторское мировосприятие, языковые особенности.

Lukyanchenko I., Polnikova A. Landscape descriptions in T. Mayne Reid's novel "The White Chief"

Summary. The article studies the characteristics of nature descriptions in the English literature of the 19th century. The types of landscape description were analyzed, its functions and role in the adventure novel "The White Chief" by T. Mayne Reid were highlighted. The focus is on linguo-stylistic means in landscape descriptions within the individual style of T. Mayne Reid as a representative of adventure genre in literature.

Key words: landscape descriptions, individual style, author's individual worldview, linguistic peculiarities.